

Bewoner essentiële schakel grondwaterbeleid gemeente

Veel gemeenten hebben de nieuwe zorgplicht grondwater benoemd in hun beleid, maar het ontbreekt vaak nog aan echte beleidskeuzes. De burgers meekrijgen is van groot belang. Een leidraad geeft tips en aanbevelingen.

IR. W. DASSEN / ING. H. PRINSEN / IR. M. VAN HOUTEN

Sinds januari 2008 is de gemeente belast met de zorgplicht grondwater. Deze zorgplicht geeft de gemeente de inspanningsverplichting om doelmatige maatregelen tegen structurele grondwateroverlast te treffen in de publieke ruimte. Daarnaast is de gemeente ook het eerste aanspreekpunt voor bewoners als het gaat om grondwater. Deze twee aspecten geven expliciet aan dat enkel een technische traditionele aanpak niet volstaat. Ook het sociale aspect moet een prominente plek krijgen bij het aanpakken van grondwateroverlast of -onderlast (droogvalen houten funderingen). Bij het invullen van de zorgplicht grondwater is daarom een sociotechnische aanpak belangrijk.

Grondwaterbeleid

De eerste stap om te komen tot een goede invulling van de zorgplicht is het opstellen van grondwaterbeleid (apart of in het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan). Het is hierbij van belang technische aspecten, zoals het meeleggen van drainage, het installeren van een meetnet en een klachtenregistratiesysteem, te parkeren. Eerst moet men stil staan bij de kern: grondwateroverlast is een ervaring! Zo kan bijvoorbeeld de ene bewoner water in de kruipruimte als overlast ervaren, terwijl zijn buurman met dezelfde situatie geen problemen heeft.

Dit vertrekpunt is gebruikt voor het opstellen van de Leidraad Invulling Grondwaterloketten. Deze leidraad heeft ingenieursbureau Tauw in samenwerking met vertegenwoordigers van 'Leven met Water', Wageningen Universiteit, de Provincies Overijssel en Zuid-Holland, het waterschap Regge en Dinkel, het Hoogheemraadschap van Delfland, de gemeenten Hengelo, Den Haag en Delft en twee bewonersgroepen opgesteld. De leidraad bevat diverse aanbevelingen.

Grondwatercoördinator

De gemeente kan grondwateroverlast voor een groot deel bestrijden door allereerst empathie te tonen voor de situatie en door onduidelijkheid over grondwater weg te nemen. Dit betekent dat het zwaartepunt niet ligt bij een digitaal informatie- en klachtensysteem, maar bovenal bij een persoon: een grondwatercoördinator met tijd en ruimte om de mensen te woord te staan en

eventueel bij hen op de koffie te gaan.

De grondwatercoördinator is het gezicht en aanspreekpunt op het gebied van grondwater. Behalve dat hij technische kennis bezit, is de grondwatercoördinator sociaal vaardig. Naast klachtenafhandeling en huisbezoeken heeft hij of zij ook een regierol als blijkt dat er sprake is van structurele grondwateroverlast. Dit betekent vooral het laten uitvoeren van onderzoek en het samenbrengen van partijen die nodig zijn voor de oplossing.

Wanneer binnen de gemeente geen locaties met grondwateroverlast bekend zijn, is de grondhouding van de gemeente reactief. Pas als bewoners zich melden bij de grondwatercoördinator, komt deze in actie. Deze gedachte komt voort uit het vertrekpunt dat grondwateroverlast een ervaring is. Zodra een gemeente grondwateroverlast gaat definiëren als 'water in de kruipruimte, vocht in de muren of natte tuinen', stroken ervaringen van bewoners die voorheen geen overlast ondervonden, niet met de definitie. Wel is het zaak het bestaan van het (grond)waterloket (website en grondwatercoördinator) te promoten.

Hetzelfde geldt voor het aanleggen van een meetnet. Ga bij voorkeur meten op plekken waar veel klachten voorkomen. Dit bespaart geld, en bewoners zien dat er actie wordt ondernomen. Eventueel laat je bewoners zelf peilbuizen aflezen om ze te betrekken bij het probleem.

Gezamenlijke aanpak

Als er een klacht binnenkomt van (grond)wateroverlast, is het zaak deze snel en adequaat te behandelen. Hiervoor is het van belang dat de grondwatercoördinator gemakkelijk en direct over de nodige technische informatie beschikt. Dit vraagt om een netwerk en korte lijntjes met het waterschap (misschien tijdelijke peilverhoging en/of grondwateronttrekking gestart/gestoppt), maar ook met het drinkwaterbedrijf (geknapte waterleiding) en de provincie (een grondwateronttrekking is gestopt). Er dient dan ook geïnvesteerd te worden in het opbouwen en onderhouden van contacten binnen deze organisaties. Voorkomen moet worden dat de grondwatercoördinator van het kastje naar de muur wordt gestuurd en uiteindelijk bewoners niet goed kan informeren.

Grondwaterplannen

Het grondwaterplan bestaat uit een nadere uitwerking en concretisering van het geformuleerde grondwaterbeleid voor bijvoorbeeld een wijk waar grondwateroverlast is geconstateerd. De basis voor het grondwaterplan bestaat uit metingen en het in beeld brengen van de problematiek ter plaatse. Doelstelling van het grondwaterplan betreft het in beeld brengen van de grondwaterstanden, het beoordelen in hoeverre deze leiden tot overlast, wie verantwoordelijk is,

hoe de problematiek kan worden opgelost en welke investering noodzakelijk is.

Voor het concretiseren van het grondwaterbeleid geldt dat maatwerk en het betrekken van de burgers erbij essentieel zijn. Een belangrijk aandachtspunt is de burger vooraf te wijzen op zijn verantwoordelijkheden, zodat geen valse verwachtingen ontstaan. Het hanteren van algemene normen en definities voor structurele grondwateroverlast wordt sterk afgeraden, aangezien iedere situatie uniek is door variëteit in maaiveldverloop, bodemopbouw en andere specifieke omstandigheden.

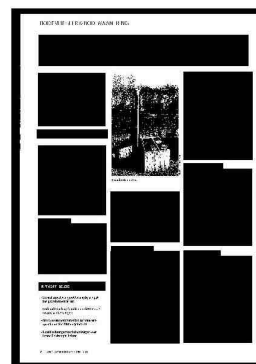
Het in beeld brengen van de problematiek begint met het raadplegen van de bewoners als ervaringsdeskundige. Met enquêtes wordt in beeld gebracht hoe en of grondwateroverlast wordt ervaren. Daarnaast worden op de enquêtes zorgen, frustraties, suggesties en waardevolle informatie bijgeschreven. Verder zijn er goede ervaringen met wijkwandelingen, waarbij op een zaterdagochtend de problematiek ter plaatse is bekeken door ook daadwerkelijk in de kruipruimtes van de woningen te kijken.

Monitoring onmisbaar

Een onmisbare schakel is het monitoren van de grondwaterstanden. Dit heeft meerdere doelen, bijvoorbeeld het in beeld brengen van de mate van grondwateroverlast. Is er sprake van langdurig hoge grondwaterstanden of stijgt de grondwaterstand extreem en zakt deze daarna snel weer? Inzicht hierin is van belang om de oorzaken te kunnen aanwijzen, maar ook de verantwoordelijkheden. Daarnaast dienen de gegevens om de (on)mogelijkheden in beeld te brengen voor de te treffen maatregelen.

Wat betreft de peilbuizen moet de gemeente niet bang zijn om deze bij de woningen te plaatsen. Door in overleg met de burger peilbuizen in tuinen te plaatsen, wordt het wantrouwen weggenomen dat er alleen maar wordt gemeten op 'gunstige' locaties. Daarnaast wordt de bewoner op deze manier betrokken bij het project.

De uitkomsten van de metingen geven vervolgens de mogelijkheid te formuleren wat de oorzaak is van de grondwateroverlast. Daarna kan men bepalen welke maatregelen noodzake-

lijk zijn en wie deze gaat financieren. In de praktijk blijkt dat vaak maatregelen op zowel gemeenteground (bijvoorbeeld drainage, open water) als particuliere grond (perceelsdrainage, verticteren, bouwtechnisch) nodig zijn. De investeringen op eigen terrein zijn vaak aanzienlijk hoog en zorgen voor onvrede bij bewoners. In een uitgevoerd pilotproject besloten bewoners om niet te investeren en de grondwateroverlast te laten voor wat die is. Naast financiële gevol-

gen is er ook sprake van materiële gevolgen, zoals het overhoop halen van tuinen en terrassen, om drainage aan te kunnen leggen. Het verlenen van subsidie door de gemeente kan ertoe leiden dat bewoners wel meedoen.

Op naar 2013

De gemeenten hebben de tijd tot 2013 om een goede invulling te geven aan de zorgplicht grondwater. De meeste gemeenten hebben de zorgplicht reeds benoemd in het Verbreed GRP,

maar duidelijke beleidskeuzes ontbreken vaak nog. De opgave voor gemeenten is om dit alsnog te doen alvorens men begint met het opstellen van grondwaterplannen of het invoeren van gemeentelijke grondwatermeetnetten en digitale waterloketten. Eerst de doelen, dan de middelen.

Wytse Dassen en Harry Prinsen zijn werkzaam bij Tauw in Capelle aan den IJssel, Martijn van Houten bij Tauw in Assen.

IN 'T KORT - BELEID

- Sociaal aspect van groot belang bij aanpakken grondwateroverlast
- Leidraad Invulling Grondwaterloketten doet diverse aanbevelingen
- Grondwatercoördinator kan centraal aanspreekpunt zijn binnen gemeente
- Subsidie door gemeente kan burger over financiële drempel helpen

Grondwatermeter.

Bewoner aan het woord tijdens een inspraakronde.

OVERLAST

Resultaten van een enquête over grondwateroverlast in een woonwijk.